

HET SPEL OM DEN INDISCHEN ZENDER

Overdruk van 3 artt. uit de
Anti-Revolutionaire „Rotterdammer”
(Banier 1929 blz. 234, 242 en 250).

UBU

PKB

3951

W 7-43

Bibliotheek
NEDERL. ZENDINGSHOGESCHOOL
OEGSTREEFT

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3979 6507

Bibliotheek
REF. ZENDINGSHOGESCHOOL
OEGSTOEST.

HET SPEL OM DEN INDISCHEN ZENDER

B-5R-2

1929

Overdruk van 3 artt. uit de
Anti-Revolutionaire „Rotterdammer”
(Banier 1929 blz. 234, 242 en 250).

DRUK EMMINK

WELTEVREDEN

Bibl. Hendrik Kraemer Inst.

7110 014 5013

6743

HET SPEL OM DEN INDISCHEN ZENDER.

I.

De voorgeschiedenis.

Terwijl het groote publiek voor de kwestie van den wereld-radio-omroep, met name voor den omroep naar Indië en naar onze stamverwanten in Afrika en Noord-Amerika slechts matige belangstelling heeft, wordt achter de schermen een stillen, maar scherpen en vinnigen strijd gestreden tusschen de partijen, welke inzien, dat in de toekomst deze dagelijksche draadlooze verbinding met het moederland voor de groot-Nederlandsche gedachte van buitengewoon groote beteekenis zal worden.

In dit politieke schaakspel zijn de groote stukken het Philips-concern, het Hoofdbestuur van de Posterijen en Telegrafie, en de Omroepverenigingen.

Om de geheele situatie op het schaakbord goed te begrijpen dient men eenigen tijd in de geschiedenis van den omroep terug te gaan.

Na de welgeslaagde pogingen van Philips, om een zender te bouwen van dúsdanige capaciteiten, dat deze in de Koloniën goed kon worden ontvangen, heeft genoemde vennootschap op handige wijze deze prestatie als reclame gebruikt om allerwegen de aandacht op haar producten te vestigen. De Koningin en Prinses

Juliana werden uitgenoodigd de Koloniën toe te spreken en ook de Ministers van Waterstaat en van Koloniën maakten van de Indische microfoon gebruik.

Bij deze gelegenheid, toen door genoemde autoriteiten tevens de Philipsfabrieken werden bezichtigd en vervolgens een feestmaal werd gehouden, werd getoast op de Hollandsche energie en voortvarendheid, zooals die bij Philips tot uiting kwam en werd de steun verzocht van de beide aanwezige Ministers voor de „echt-vaderlandslievende houding van Philips om te zorgen, dat men in Indië méér zou kunnen genieten van de Nederlandsche cultuur”, en om blijvende verbinding door middel van een omroep mogelijk te maken, een steun die, onvoorzichtig genoeg, door den Minister van Waterstaat van ganscher harte werd beloofd en toegezegd, omdat vermoedelijk nog niet voldoende werd ingezien, van hoe buitengewoon groote beteekenis deze omroep zou kunnen worden en welke consequenties aan de cultureele verzorging daarvan waren verbonden.

Reeds toen bestond in principe het plan, dat verschillende groote cultuur-maatschappijen tezamen met de firma Philips een omroepzender naar Indië zouden exploiteeren, een omroepzender die uitsluitend zou geven wat genoemd werd „neutrale programma's”, een omroep, die naar de opvatting der christelijke partijen dus, evenals de neutrale school, in strijd zou zijn met het Nederlandsche volkskarakter, een omroep, die uitsluitend het *vrijzinnige* standpunt als het werkelijk nationale de wereld zou indragen.

Zoodra de bruikbaarheid van den nieuwen omroepzender voor Indië bekend werd, wendde de actieve Nederlandsche Christelijke Radio-Vereeniging zich tot Philips met de vraag, of deze bereid zou zijn, hetzij voor die vereeniging een zender te bouwen, hetzij den reeds in gebruik zijnden zender onder nader vast te stellen voorwaarden enkele uren per week aan die organisatie te verhuren. Dit aanbod werd zonder meer door het Philips-concern geweigerd, onder mededeeling, dat men alleen wilde ijveren in de richting van een *neutralen* omroep, zoodat noch voor politiek noch voor godsdienst op dien Philipszender plaats zou zijn.

De Nederlandsche Christelijke Radio-Vereeniging wendde zich daarna tot den Minister. Zij stelde zich, blijkens de door die organisatie ingediende memorie, op het standpunt, dat een omroepzender-vergunning naar Indië kan zijn òf een monopolie òf kan worden verleend aan meerdere bepaalde groepen. Is het een monopolie, dan is het *onrecht* tegenover de christelijke en katholieke volksgroepen, de verzorging van dien cultureelen omroep *uitsluitend* op te dragen aan vrijzinnigen, welke alle programma's door een bepaalden bril bezien, en dus èn in Indië èn in Transvaal èn in Amerika een onjuist beeld zullen geven van een nationaal programma.

Kunnen echter méér dan één zendvergunning worden verleend, dan hebben de christelijke en katholieke organisaties, gezien haar belangen bij de zending, de groote orthodox-protestantsche groepen in Amerika en Transvaal, de

groote Katholieke gemeenschappen in Curaçao en elders, en het groot aantal missionarissen in Afrika, een even groot belang bij zulk een zender als de cultuurmaatschappijen, en behoort naast de concessie aan het Philipsconcern een concessie aan de christelijke groepen gezamenlijk te worden uitgereikt.

Als antwoord op deze uiteenzetting beging de minister de onvoorzichtigheid, den derden Februari 1928 door den Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie, den heer Damme, aan de Omroepvereenigingen mede te deelen, dat „het na ampele overweging van de verschillen-„de stukken, het oordeel van den Minister was, „aan het Philipsconcern een *uitsluitende* mach-„tiging te geven tot het doen van mededeelin-„gen van leerzamen, ontspannenden, nuttigen „*godsdiens*tigen aard in de Nederlandsche „taal, waarbij echter aan de omroeporganisa-„ties, die dit mochten wenschen, gelegenheid „moest worden gegeven om, zij het ook slechts „gedurende *bepaalde*, in gemeen overleg tus-„schen Philips en de omroeporganisaties vast „te stellen tijdvakken van den zender gebruik „te maken”. Het *monopolie* van Philips werd dus vastgelegd. Men had echter de bedoeling, enkele uren *per maand* ook gelegenheid te geven voor wat men noemde „kerkelijke uitzendingen”.

Met kracht heeft toen de Nederlandsche Christelijke Radio-Vereeniging, met behulp van dezen brief gepleit voor haar rechten bij de volksvertegenwoordiging. De houding van den Minister in deze zaak was een zoo kennelijke

afwijking van het beginsel der *rechtsgelijkheid*, dat nergens bij de rechtsche partijen die houding kon worden verdedigd. De daarop volgende behandeling van de Radiowet was dan ook een *volkomen fiasco* voor den Minister van Waterstaat en het waren voornamelijk de anti-revolutionaire heeren Van Dijk en Mr. Heemskerk, die onomwonden het onjuiste in de houding van den Minister hebben aangetoond.

Met 77 tegen 3 stemmen werd een amendement aangenomen van den heer Van Dijk, waarin werd vastgelegd, dat de beschikbare zendtijd ook naar Indië, tusschen de verschillende omroepvereenigingen naar billijkheid moest worden verdeeld. Hiermede was het den Minister onmogelijk gemaakt, zijn plannen, om aan het Philips-concern een *uitsluitende* machtiging tot broadcasting te geven, te verwezenlijken. De in onvoorzichtigheid aan Philips gegeven belofte kon nu door overmacht — het Kamervotum — niet worden ingelost.

* * *

Tot zoover ging dus de strijd nog maar alleen tusschen het Philips-concern en de rechtsche radio-organisaties, terwijl èn Minister van der Vegte èn het Hoofdbestuur van Posterijen en Telegrafie in deze aangelegenheid aan de zijde van het Philips-concern stonden. Na de behandeling der Radiowet kwam echter een nieuw element in dit spel, namelijk de toenemende spanning tusschen den technischen dienst van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie en de Philips-organisatie.

In Kootwijk waren technisch-eminente leiders van het Staatsbedrijf reeds lang bezig met proeven voor een draadlooze telefoonverbinding tusschen Indië en het moederland. Deze proeven geschiedden in stilte, zonder dat naar buiten bij het groote publiek daarvan iets doordrong.

Toen nu Philips plotseling door middel van zijn persbureau Industria de grootsche opgezette propaganda-reclame begon voor de eigen uitvinding, wekte dit bij de stille werkers in Kootwijk iets als wrevel, omdat deze reclame uit den aard der zaak hun eigen zeer verdienstelijken arbeid kleineerde en omdat zij de overdrijving zagen waarmede deze reclame gepaard ging.

Een tweede oorzaak van spanning was, dat bij de Rijksradiodiensten de nationale industrie voortdurend wordt achtergezet bij het buitenland. Ieder insider weet nog van den scherpsten strijd tusschen de autoriteiten in Nederland en Dr. de Groot in Indië over de leverantie en over de wijze, waarop de bouw van het groote radio-station te Kootwijk (wat negen miljoen gulden heeft gekost), aan de Deutsche Maatschappij *Telefunken* werd opgedragen. Nadien is men voortgegaan, met den bouw van radiozenders aan Telefunken te gunnen. De technische ambtenaren der Posterijen gaan daarvoor naar Duitschland, en hoezeer de Nederlandsche industrie ook leverde aan Oorlog, Marine en Koloniën, het Staatsbedrijf der Posterijen meende steeds Telefunken te moeten blijven begunstigen. Men kan naar de oorzaken van die

houding slechts gissen. Een feit is het, dat noch de N. V. Philips Radio noch de dochtermaatschappijen van Philips ooit voor levering aan het Staatsbedrijf van P. T. T. in aanmerking kwamen.

Toen nu Philips, die geen philanthroop doch een uitstekend zakenman is, zijn prestatie van de telefonische verbinding naar Indië had leverd, drong hij er terecht op aan, dat het Rijk hem gelegenheid zou geven, ook voor het Staatsbedrijf een dergelijken zender te bouwen en meende hij eenig recht te hebben, dat dit nu niet wéér aan Telefunken werd opgedragen.

Het Staatsbedrijf immers overweegt den bouw van een machtigen ultrakortegolf-zender naar Indië, welke tegelijkertijd geschikt zal zijn voor telegrafie, voor telefonie en voor beeldoverbrenging. Naast Telefunken bemoeit Philips zich om de leverantie van dien zender te krijgen. Eerst werd getracht, een oplossing te vinden in dezen zin, dat aan Philips werd vergund, tegen kostprijs, dus zonder winst, te Kootwijk een nieuwen zender te bouwen voor de verbinding met Zuid-Europa, op voorwaarde evenwel, dat de N. V. Philips Radio dan *geen* pogingen meer zou doen voor de leverantie van den Indië-zender. En toen de bouw van den zender naar Zuid-Europa aan Philips werd gegund, deelde het Hoofdbestuur aan Telefunken mede, dat deze de Indië-kortegolfzender voor het Staatsbedrijf kon reserveeren. Echter kwam toen een van de *dochter*-maatschappijen van het Philips-concern op het tapijt, met de aanbieding voor een goeden en

doeltreffenden ultra-korte-golfzender naar Indië. Het Departement van Koloniën, dat ook in deze zaak moet worden gekend, was in principe wel bereid, het werk aan de Hollandsche industrie op te dragen. Bij Waterstaat echter, waar men zich in meer of mindere mate reeds had gebonden aan Telefunken en waar men over het optreden der dochtermaatschappij verontwaardigd was, werkte men tegen.

Toen is van de zijde van het Philips-concern alles gedaan, om aan die uitsluitende bevoorrchting van Telefunken door Het Hoofdbestuur een einde te maken. Kamerleden werden bewerkt en in den arm genomen, en in de regeerings-commissie voor werkverruiming werd met grooten ijver de noodzakelijkheid aangetoond, dat de regeering hier het voorbeeld had te geven bij het doen van opdrachten aan de Nederlandsche industrie. Dr. A. Philips, de leider van het Philips-concern, vroeg bij Hare Majesteit een particuliere audiëntie om de belangen van zijn zaak te bepleiten, en allerwegen vond het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie het Philips-concern op zijn weg om verdere relaties met Telefunken af te snijden.

De aangelegenheid werd in vervolge hierop verder ter hand genomen door de in het begin van dit jaar benoemden Radio-raad, waarover echter een en ander in het volgende artikel.

II.

De tegenwoordige toestand.

In het vorige artikel hebben wij uiteengezet, eerstens hoe de oorspronkelijke opzet, om te

komen tot een zoogenaamd *neutralen* omroep naar Indië, dank zij het optreden der christelijke groepen, door de Tweede Kamer onmogelijk werd gemaakt; en verder, hoe de eendrachtige samenwerking tusschen het Hoofdbestuur der Posterijen, en het Philips-concern werd verbroken in verband met technische kwesties en naar aanleiding van de moeite, welke het Philips-concern deed om een einde te maken aan de bevoorrechtiging van Telefunken bij de levering van radiozenders. Wij hebben tevens even vermeld, dat de leverantie der zenders in studie en onderzoek was genomen door den *Radioraad*.

De Radioraad is een uitvloeisel van een amendement-van Dijk bij de Radiowet, om den invloed van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie bij den radio-omroep te verminderen en te controleeren. De benoeming is met buitengewone moeilijkheden gepaard gegaan. Zijn de geruchten juist, dan was Dr. de Visser de tegenwoordige Voorzitter, de zevende, die door den Minister als zoodanig werd aangezocht en hebben eerst zes anderen voor die uitnoodiging bedankt.

Tot lid van den Radioraad zijn op voordracht van den Minister van Waterstaat, en zeer zeker op advies van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie, alléén benoemd personen, die *volledig onbekend* waren met alles, wat met den radio-omroep in verband stond.

Officieel heette het, dat men zocht naar hoogstaande mannen, die geheel *onbevooroordeeld* tegenover de kwesties zouden staan. In werke-

lijkheid zal het Hoofdbestuur er wel op gerekend hebben, dat de Radioraad, op grond van de stukken, welke geheel door het Hoofdbestuur werden gereed gemaakt, en na vrijwel uitsluitende voorlichting van dat Hoofdbestuur zou adviseeren in de door het Hoofdbestuur gewilde richting, vóórdat de *heeren* gelegenheid hadden gehad zich voldoende in deze zeer moeilijke materie in te werken.

De leden van den Radioraad worden overstroomd met stukken van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie, terwijl hun de eed werd afgenomen, dat zij *niets* van hetgeen hun zal worden voorgelegd of van hetgeen in den Raad zal worden besproken, met derden zullen behandelen, zoodat het voor de leden onmogelijk is, al de gegevens, door dat Hoofdbestuur verstrekt, door anderen te doen controleeren en na te gaan of de gestelde feiten juist, en het licht daarop geworpen naar waarheid is.

Voor al die zeer scherp gestelde eed van stilzwijgen over alles wat in de functie van lid van den Radioraad ter kennis der heeren zou komen, spreekt boekdeelen.

De radiozaak is een *publieke* zaak, welke het geheele volk raakt tot in zijn diepste geledingen. Zich daarbij te laten adviseeren door menschen, die van de radio-geschiedenis der laatste jaren *niets* weten en deze leden geheel éézijdig te doen voorlichten, dezen bovendien de gelegenheid te onthouden, die voorlichting met de andere belanghebbenden te bespreken en door die andere partijen te doen controleeren, is een hou-

ding van den Minister van Waterstaat, welke weinig bewondering kan oogsten.

Naar verluidt, zou dan ook reeds uit den boezem van den Radioraad zelf tegen dien eed, welke den leden op het alleronverwachtst is afgenomen, bezwaren zijn gerezen.

Intusschen schijnt het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie zich toch in de beteekenis van den Radioraad te hebben vergist. Hoewel de heeren uit den aard der zaak het terrein nog op geen stukken na kunnen overzien, is hun reeds zooveel gebleken, dat de voorlichting van het Hoofdbestuur wel degelijk met de noodige reserve moet worden aanvaard. Vandaar reeds het verzoek aan den Minister, aan de Commissie een ander vergaderlokaal aan te wijzen dan dat, hetwelk door het Hoofdbestuur op de Kortenaerkade te Den Haag ter beschikking werd gesteld, vandaar dat de Radioraad zelfstandig een onderzoek is begonnen naar de kwestie van de leveranties door Telefunken.

Ook bij *dit* onderzoek heeft het Philips-concern zich sterk geweerd Dr. A. Philips heeft persoonlijk een lezing gehouden voor de leden van den Radioraad, waarin werd geklaagd over de houding van het Hoofdbestuur.

Voor een sub-commissie, belast met het voorbereiden van den omroep naar Indië, werden door Dr. Philips, die persoonlijk aanwezig was, zeer sterke bezwaren geuit over de tegenwerking der technische posterij-ambtenaren. Terwijl de zendvergunning aan Philips wordt tegengehouden niet alleen door het Hoofdbestuur, maar vooral ook door de omroepverenigingen,

wordt door Dr. Philips die vertraging *uitsluitend* op rekening van het Hoofdbestuur gesteld.

Wanneer wij spreken over vertraging, moeten wij even in de geschiedenis teruggaan.

Toen de Radiowet het den Minister onmogelijk maakte, zijn beloofde zendvergunning aan de cultuurmaatschappijen te verleen, is Philips *toch* met den voorgenomen bouw van een wereldomroep-zender te Huizen voortgegaan.

Er is een Naamlooze Vennootschap gesticht, de N.V. Phohi, waarin de groote cultuurmaatschappijen participeeren. Er is door de vennootschap een terrein gehuurd van Stad en Lande van Gooiland te Huizen en met den bouw is, al dan niet met officieuze machtiging van het toen nog welgezinde Hoofdbestuur der Posten, begonnen. De bouw is betaald met de gelden, welke door de aandeelhouders zijn gestort en op het terrein, dat door de *vennootschap* werd *gehuurd*.

Uit den aard der zaak was dit voor de omroepvereenigingen een ongewenschte toestand. Immers, wanneer later aan de christelijke groepen een *eigen* Indische zendvergunning zou worden verleend, was de zoogenaamd neutrale omroep sterk in het vóórdeel, omdat deze dan reeds zou beschikken over een geheel gereedstaanden zender, terwijl de andere groepen nog met den bouw zouden moeten beginnen. Ook was de geheele toestand in strijd met de Telegraaf- en Telefoonwet, welke bepaalt dat reeds voor den *bouw* van een radio-zender vergunning van den Minister wordt vereischt.

Dat waren dan ook de redenen, waarom zij den heer Suring, Lid van de Tweede Kamer, op deze onregelmatigheid opmerkzaam maakten en waarom genoemde heer daaromtrent vragen stelde aan den Minister van Waterstaat.

Intusschen was de hierboven bedoelde wrijving tusschen het Hoofdbestuur en Philips ontstaan. Vandaar, dat bij die beantwoording der vragen van den heer Suring het Hoofdbestuur iedere verantwoordelijkheid voor den bouw van den Indischen zender van zich schoof.

Hoewel officieus aan ieder bekend was, dat de zender *niet* behoorde aan de N. V. Philips Radio als fabrikant, maar aan het syndicaat der Indische Cultuurmaatschappijen, antwoordde de Minister, dat voor Huizen alléén toestemming was gegeven aan een *fabrikant*, om *proeven* te doen voor fabricatie van een zender, doch dat van een omroep der cultuurmaatschappijen *niets* bekend was, en dat van de zijde van het Hoofdbestuur met kracht zou worden gezorgd, dat een fabrikant-vergunning tot experimenteren niet zou kunnen *ontaarden* in een *omroep*.

Intusschen was de Phohi-zender gereed en werd door de „Telegraaf”, het lijfblad van dit concern, reeds met grooten ophef aangekondigd, dat op 16 Januari 1929 de officieele opening van den Phohi-zender door den Minister van Koloniën zou geschieden. Een studio te Amsterdam van meerdere tienduizenden guldens was aangekocht, een omroeper was benoemd, een orkest van 50 man geëngageerd en alles was gereed,

om in grootschen stijl den wereldomroep aan te vangen.

Door de vragen van den heer Suring viel dit alles in het water. Waterstaat zag, dat op een dergelijke wijze in geen geval kon worden opgetreden en het Philips-concern werd geregeld op de vingers getikt, zoodra de uitgezonden programma's ook maar even in de richting van een *omroep* werden ontworpen. De „Telegraaf” nam een bericht op, dat haar publicaties voorbarig waren geweest en dat de opening van den Indischen zender tot nader order was uitgesteld.

Hoewel dus de bouw van den Phohizender in strijd met de wet is geschied, en ieder ingewijde glimlacht over het antwoord van den Minister, dat de *Philipsfabriek* te Huizen een zender van één miljoen gulden zou bouwen als „fabrieksexperiment” omdat ieder weet, dat deze zender reeds is besteld, gekocht en betaald door de cultuurmaatschappijen, leidt dit standpunt van Waterstaat er op het oogenblik toch toe, dat die groote cultuurmaatschappijen hun zender renteloos hebben staan en hun orkest, omroeper en verder outillage onbruikbaar moeten laten en wachtgeld moeten uitkeeren.

De Minister heeft nu den Radioraad verzocht, ook over dit onderwerp hem van advies te willen dienen. Getracht zal worden, nog tijdens het bewind van den tegenwoordigen Minister van Waterstaat de zaak te regelen. Ernstig moet echter worden betwijfeld of dit zal gelukken en of binnen enkele maanden hier een beslissing zal kunnen zijn genomen.

III.

De toekomst.

In ons eerste artikel hebben wij uiteengezet, op welke wijze de stand der stukken op het schaakbord met als inzet den Indischen omroep, zich heeft ontwikkeld. In ons tweede artikel hebben wij nagegaan hoe de tegenwoordige stand van zaken is. Thans in ons slotwoord willen wij nog iets zeggen over de wijze, waarop deze zaak vrij zeker tot een oplossing zal voeren.

Het is een groote fout van het Philips-concern, en van den heer Dr. A. Philips als leider daarvan in het bijzonder, dat het in dezen driehoek van belangen gemeend heeft, het tegen twee partijen tegelijk, namelijk èn tegen de omroepvereenigingen èn tegen het Hoofdbestuur der Posterijen te kunnen opnemen.

Voor den *technischen* staf van Philips kan men groote bewondering hebben. De *reclame* door het concern gevoerd is, hoewel misschien niet altijd even bescheiden, toch doeltreffend. Zoodra echter zaken van cultureel en politiek beleid in het geding komen, toonen de leiders daarvan absoluut gebrek aan realiteitsgevoel en een gemis aan inzicht in de werkelijke verhoudingen in ons land, die voor een dergelijke organisatie inderdaad ontstellend is.

De politieke leiding bij de voorbereiding van dezen omroep is daarvan een duidelijk beeld en toont een onhandigheid, die verraadt, dat de adviseur van den heer Philips in deze zaak in *alle* opzichten ongeschikt is.

De heer Philips en zijn adviseurs gaan nog

steeds uit van de gedachte, dat de omroep naar Indië een uitsluitend neutraal-vrijzinnig karakter moet dragen. Dit bewijst de benoeming van Prof. Treub als commissaris van den omroep, dit bewijst ook de benoeming van omroeper en orkest. Hoewel de houding van de Tweede Kamer, welke met 77 tegen 3 stemmen den neutralen omroep verwierp en een gedifferentieerden omroep naar voren bracht, toch duidelijk genoeg had moeten zijn, wordt deze politieke factor door het Philips-concern of onderschat of geheel genegeerd en gaat men op den ouden voet verder.

Namens Philips werd met den Voorzitter der Nederlandsche Christelijke Radio Vereeniging Mr. A. van der Deure te Bennekom, die ook voor de Katholieken de besprekingen met het Philips-concern voert, door een zijner secretarissen over de kwestie van den Indischen zender onderhandeld. Namens de christelijke en katholieke partijen werd de wenschelijkheid en de noodzakelijkheid op den voorgrond gesteld, in dezen eerst *onderling* een regeling te treffen tusschen het Philips-concern en de omroepvereenigingen, om dan *gezamenlijk* dit plan aan den Minister van Waterstaat voor te leggen, die, indien het plan op juisten grondslag berustte, dan ongetwijfeld daaraan zijn goedkeuring zou hechten.

Door bedoelden afgevaardigde van het Philips-concern werd oogenschijnlijk dit overleg toegejuicht en werd beloofd, een en ander in de vergadering van commissarissen van de Phohi ter sprake te brengen en zoo mogelijk

een samenkomst tusschen commissarissen en de omroepvereenigingen voor te bereiden. Hoewel door de christelijke omroeporganisaties herhaaldelijk werd gevraagd, in welken staat dit overleg nu verkeerde, werden die steeds met een kluitje in het riet gestuurd, totdat bleek, dat van de zijde van het Philips-concern met grooten spoed bij den Minister en bij andere invloedrijke personen aan de verwezenlijking van den neutralen omroep werd gewerkt, zoodat het overleg met de christelijke organisaties alleen tot gevolg had gehad, de actie van die groepen tijdelijk op te schorten en stop te zetten. In dien tusschentijd was eigen bedoeling verwezenlijkt.

Toen dit duidelijk werd, hebben uit den aard der zaak de christelijke omroeporganisaties *onmiddellijk* haar maatregelen genomen, met het gevolg, dat het Philips-concern ook in dezen schaakmat werd gezet.

Verbetering der verhoudingen werd echter, zooals begrijpelijk is, door een dergelijk optreden niet geschapen.

De tegenwoordige toestand is dus nu zoo, dat de cultuurmaatschappijen met Philips in hun bezit hebben een dure organisatie voor den wereld-omroep, waarop echter door het Hoofdbestuur scherp toezicht wordt gehouden, dat deze niet in de praktijk wordt gebruikt. De technische staf der Posterijen is zeer scherp tegen Philips gekant.

De omroeporganisaties, gesteund door het votum van de Tweede Kamer, zullen zich tot het uiterste verzetten tegen een monopolie van

de vrijzinnig-neutrale groep voor den omroep naar Indië. Uitdrukkelijk wordt geëischt, dat ook hier de pariteit tusschen rechtsche en linksche groepen naar voren komt, dat aan Katholieken en Orthodox-protestanten tenminste de helft van den zendtijd worde afgestaan. Door de latente tegenwerking van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie is Philips ook niet in staat ondershands zijn experimenteervergunning te laten uitgroeien tot een wereldomroep.

*
**

Het Philipsconcern verwacht op dit oogenblik veel van het advies van den Radioraad. Het is immers bekend, dat deze Raad nu juist niet sterk is geporteerd voor het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie.

Aan den anderen kant vergeet Philips echter, dat de Radioraad, welke uit vertegenwoordigers der verschillende groepen is samengesteld, onmogelijk zal kunnen adviseeren tot een regeling, waarbij met de rechten der socialistische, orthodox-protestantsche en katholieke groepen niet voldoende wordt gerekend. Terwijl Philips meent dat het verzet tegen zijn omroep voornamelijk schuilt bij de technische ambtenaren der posterijen, vergeet hij, dat de belemmering vooral is veroorzaakt door de miskenning van de levensbeschouwing van anderen, en dat die weerstand tenslotte altijd gebleken is, de *sterkste* te zijn.

Het Philipsconcern heeft in zijn geheele opzet van deze zaak de kracht van het *begin*sel

geheel verwaarloosd en met deze beteekenisvolle factor niet gerekend.

De christelijke partijen kunnen onmogelijk accoord gaan met een neutralen, vrijzinnigen omroep, ook niet, wanneer die door een enkele toevoeging bij uitzondering gelegenheid geeft, iets speciaal christelijks of iets speciaal katholieks uit te zenden. Dit standpunt, om het christelijk element te gebruiken als aanvulling en stopsel is èn in de school èn in de pers door de christelijke volksgroepen *eenstemmig* verworpen.

Wie beweert, dat een omroep neutraal kan zijn, de Christus daaruit dus geheel kan worden geweerd en meent dat aan het christelijk beginsel recht wordt wedervaren door b.v. eenmaal per week een preek in het programma in te voegen, miskent de kracht van het christendom, waarvan de belijders de pretentie hebben, dat die kracht als een zoutend zout hun geheelen omroep moet doortrekken.

Medewerking van de christenbelijders in een *cultureele* zaak, waarin het beginsel thuis hoort, doch waaruit dit met opzet wordt *verwijderd*, kan en mag nooit worden gevorderd. Evenmin als wij bij de school genoeg hebben genomen met een absoluut neutrale school, aangevuld voor de ééne groep met christelijk, voor de andere groep met katholiek en voor de derde groep met vrijdenkers-godsdienstonderwijs, evenmin als wij bij de pers accoord zijn gegaan met een neutraal blad, voorzien van orthodox-protestantsche, katholieke, liberale en vrijzinnige *bijvoegsels*, evenmin kunnen wij accoord

gaan met een omroep, die ook, en zeker niet *minder* dan de school, en de pers, van cultureel belang is en waaruit dan ieder christelijk element ter wille van de zoogenaamde neutraliteit met opzet zou moeten worden verwijderd.

Heil is hier alleen te wachten, wanneer de zendtijd wordt verdeeld over de vier groote volksgroepen in ons vaderland, waarbij die volksgroepen federatief samenwerken tot een werkelijk nationalen omroep en waarbij dan van hooger hand zich het toezicht op de programma's met name voor Indië wordt voorbehouden.

Het zijn zeer groote belangen welke hier op het spel staan. In Noord-Amerika zijn groote christelijke gemeenten, welke er voortdurend naar streven het contact met het moederland levendig te houden. In Zuid-Afrika, met name in Transvaal, kan tot versterking van de groot-Nederlandsche gedachte in christelijken geest nog buitengewoon veel worden gedaan. In Indië maakt zeker meer dan 25% van allen die Nederlandsch verstaan — denk aan de Minahassa en de Amboneezen — deel uit van de orthodox-protestantsch-christelijke volksgroep.

Slaagt nu de poging van links om de dagelijksche bewerking dier volksgroepen uitsluitend te houden in neutralen of vrijzinnigen geest, dan worden òf ook deze groepen in die richting getrokken of de waarde van het contact met Nederland wordt voor hen sterk verminderd.

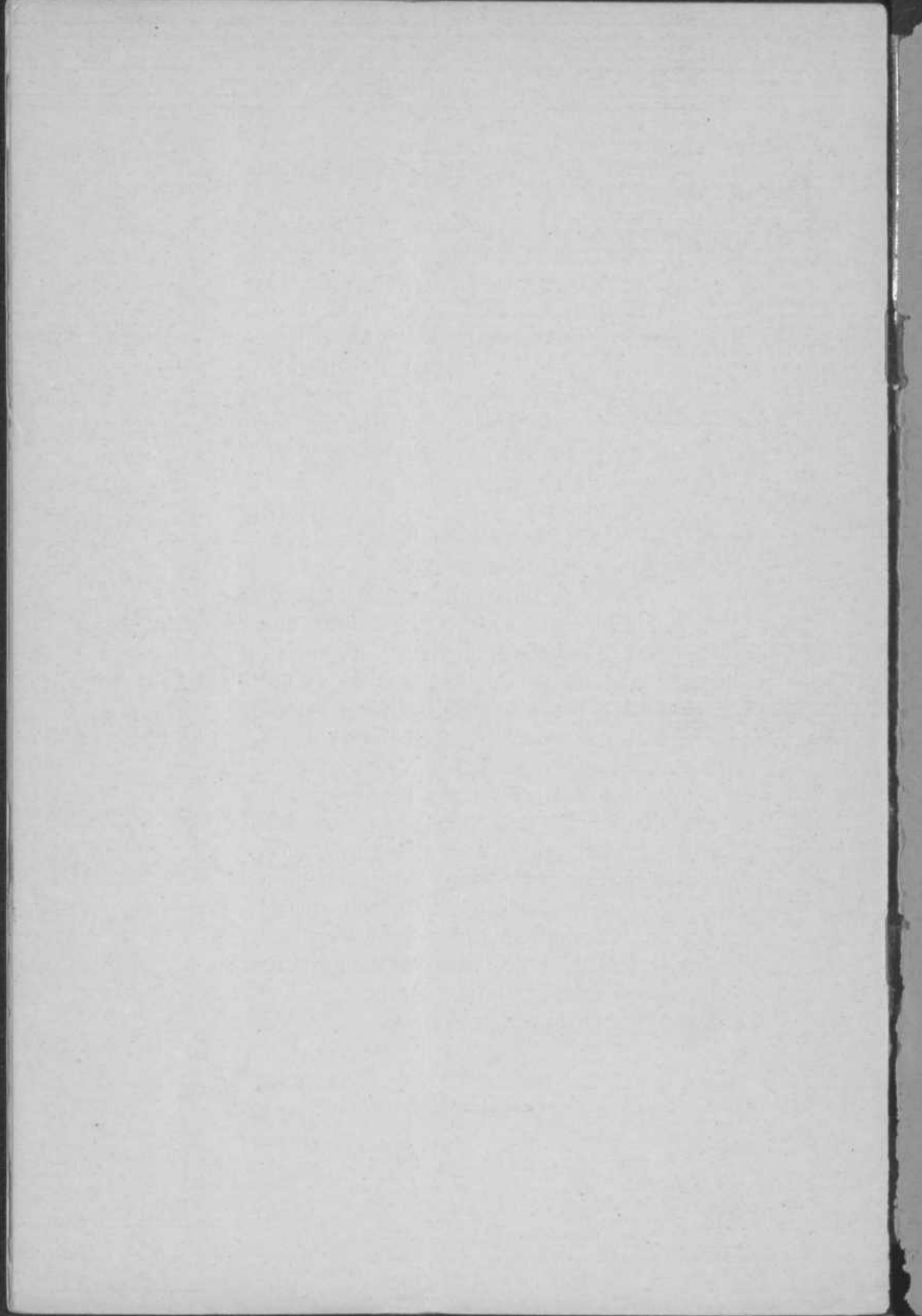
Daarom kan niet voldoende worden aangedrongen op steun der Nederlandsche Christe-

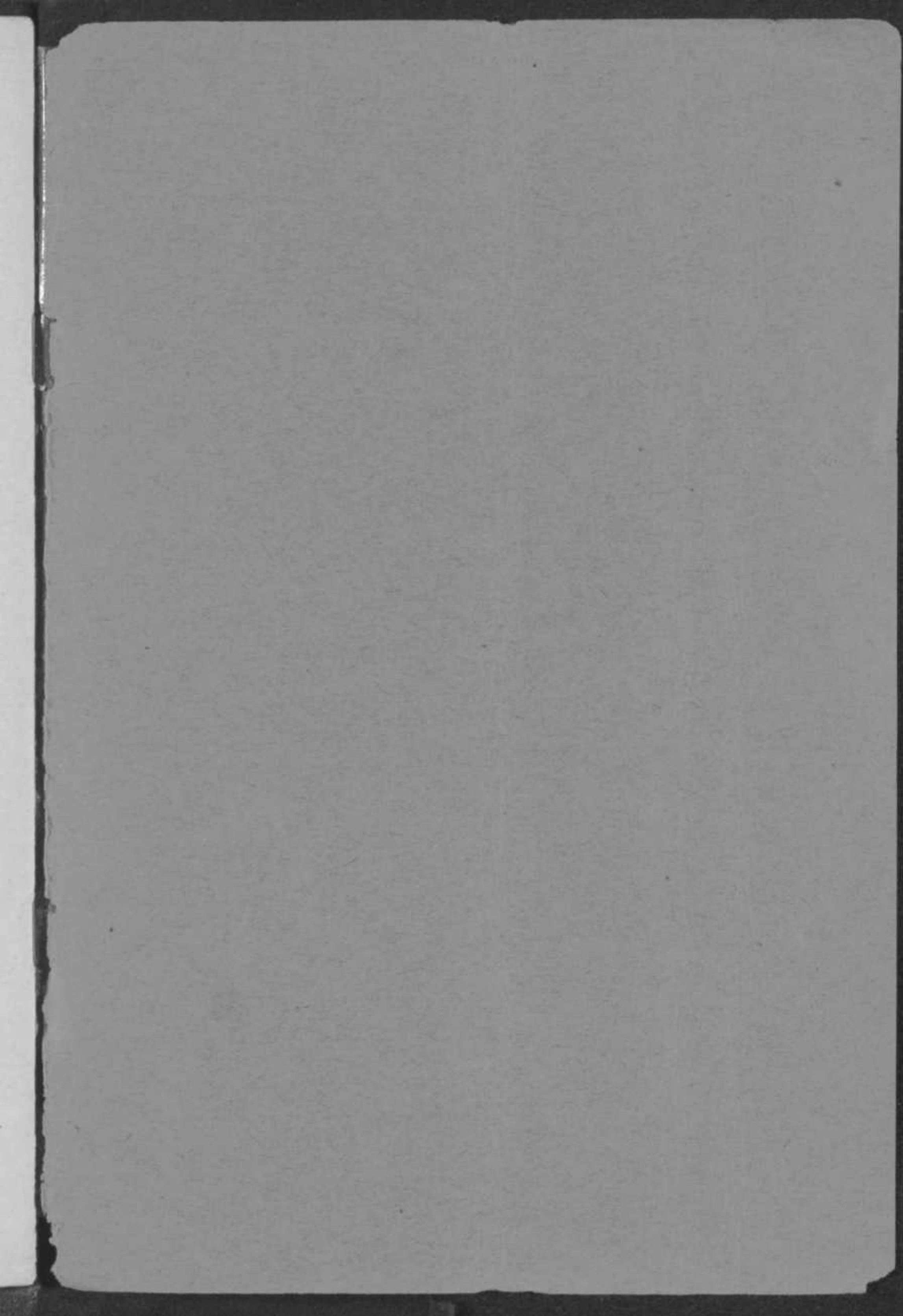
lijke Radio-Vereeniging, welke met zoo buitengewone activiteit het pleit voert voor de rechten der christelijke volksgroep in deze zaak, en welker actie pas in de toekomst op waarde zal worden geschat, als zal worden begrepen, hoe ontzettend veel is gewonnen door de mannenbroeders, die hebben gezorgd, dat de christelijke cultuur hier niet achteraan kwam, maar die, toen nog bijna niemand het gewicht van deze zaak inzag, zich hebben opgeworpen om hier voor de christelijke grondslagen van ons volksleven pal te staan.

Wij hebben in onze artikelen even een sluier opgelicht om te laten zien, welke krachten op dit terrein aan het werk zijn.

De strijd voor de christelijke organisatie, die hier ernstig en fier voor de rechten van haar volksgroep op de bres staat geschiedt in stilte, maar is daarom niet minder ernstig en moeilijk. Die strijd vraagt van de leiders daarvan onafgebroken aandacht en krachtsinspanning.

Wij beëindigen daarom deze artikelen met een beroep op onze geheele volksgroep, opdat alle mannen en vrouwen hun steun geven aan de christelijke organisatie, een steun die noodzakelijk is, opdat niet door laksheid en lauwheid verloren ga wat met zoo groote inspanning en opoffering van tijd en geld werd verkregen en wat later in de toekomst slechts ten koste van veel moeite en actie weer zou kunnen worden heroverd.

2462470

